

Een hofnar

De componist is een hofnar. Hij dient de baas te amuseren. Als bijkomstig effect mag zijn muziek een stichtende werking hebben. Dat is niet verplicht, maar wanneer muziek stemt tot nadenken, beleeft de baas er ook na het concert nog plezier aan.

Tegenwoordig is het publiek de baas. De componist doet als vanouds zijn uiterste best, waarna hij met gepaste nederigheid de toehoorders zijn werk voorlegt. Welwillend, terwijl men een druif naar binnen wipt en zich verder in verdiende behaaglijkheid wentelt, neemt het publiek kennis van het muziekje. Als het niet bevalt, roept men boe. Daarna mag een ander componist het proberen.

Daar betaalt het publiek namelijk voor. Laten we wel wezen. Als u flink moet schokken in een restaurant en u vindt het eten niet lekker, dan zou u het zeer vreemd vinden wanneer een verbolgen kok u voor zou houden dat u geen smaak hebt en dat hij bepaalt wat lekker is en niet u.

U gaat geen tweede keer naar dat restaurant. Ook niet als de eigenaar u vraagt om toch nog een keer te komen, want het eten wat de kok maakt is interessant van samenstelling en bovendien is hij vernieuwend bezig. Al zou de kok zeer vernieuwend bezig zijn, u gaat gewoon niet meer.

Het is namelijk niet om te vreten, vindt u. En daar heeft u gelijk in. Het is abnormaal om uzelf te dwingen van eten te genieten dat niet lekker is. U zou wel een keer moeten proeven. Dat mag men van u verlangen, maar meer ook niet. U bent hier de baas, niet de kok.

In de schone kunsten echter ontstond in de 20ste eeuw een merkwaardige situatie. Menig kok ging er bij voorbaat van uit dat bijna niemand het eten lekker zou vinden. Toch had hij daar vrede mee. Hij was immers vernieuwend bezig. Bovendien twijfelde de kok zeer aan uw smaak.

Ook kwam het voor, dat wanneer onverwacht veel klanten oprecht bleken te genieten van het eten, de kok het deksel van de pan lichtte en zich, somber starend in de prut, afvroeg wat hij verkeerd had gedaan. Geen enkele kok wilde namelijk de risee van zijn beroepsgroep worden.

We kunnen er nu om lachen, maar in de 20ste eeuw was dit een ernstig probleem dat niet alleen in de schone kunsten, maar ook in de politiek en zelfs in de huiselijke omgeving de kop opstak. Een eerlijke, oprechte mening, de eigen smaak, werd ondergeschikt gemaakt aan de mores.

Uw persoonlijke mening werd minder waard. U, als individu, werd minder waard. Dat mogen we gerust ironisch noemen. In een eeuw dat men prat ging op een toename in persoonlijke vrijheid, brokkelde die vrijheid langzaam af, tot een algemene, correcte smaak resteerde.

Zeker, er waren vrijen en sterken van geest die maling hadden aan een correcte smaak en die als een goede hofnar bleven proberen de baas te behagen met fraaie kunst die tevens het verstand kietelde. Maar zij werden door veel van hun gladgestreken vakbroeders geminacht.

Het scheelde zelfs niet veel of de vogelvrijen werden gedwongen een gele puntmuts te dragen, opdat de broeders wisten wie zij dienden te mijden.

Gelukkig kwam de 20ste eeuw ten einde. Een nieuwe generatie nam het roer over, de burger was de oude mores meer dan zat en de klant werd weer de baas. Een verademing voor menig kunstenaar, die eindelijk de positie mocht innemen die hem het beste past. Die van hofnar, uw dienaar.